

Γιατί ένα τέτοιο Συμπόσιο WHY SUCH A SYMPOSIUM olympias.uoi.gr/32635 & [doi:heal.uoi.12442](https://doi.org/10.26268/heal.uoi.12442)
Ο δρόμος ως το Συμπόσιο TOWARDS THE SYMPOSIUM olympias.uoi.gr/32632 & [doi:heal.uoi.12439](https://doi.org/10.26268/heal.uoi.12439)
Πρόγραμμα PROGRAM olympias.uoi.gr/32633 & [doi:heal.uoi.12440](https://doi.org/10.26268/heal.uoi.12440)
Ομιλίες (121 βίντεο) ORAL PRESENTATIONS (121 videos) <https://www.youtube.com/@1-706/videos>
ΠΡΑΚΤΙΚΑ PROCEEDINGS olympias.uoi.gr/32634 & [doi:heal.uoi.12441](https://doi.org/10.26268/heal.uoi.12441)
Απολογισμός: Ήμουν κι εγώ εκεί! REPORT: I WAS THERE! olympias.uoi.gr/33342 & [doi:heal.uoi.13058](https://doi.org/10.26268/heal.uoi.13058)

Παρόν άρθρο THIS PAPER olympias.uoi.gr/33205 & [doi:10.26268/heal.uoi.12960](https://doi.org/10.26268/heal.uoi.12960). **EN Summary** follows

Πότε "αναμένεται" να πεθάνουμε; Μελέτη παραγόντων που επηρέασαν το προσδόκιμο ζωής στην Ελλάδα: 1900-2015¹

Κωνσταντίνος Τσιάμης²

Εργαστήριο Μικροβιολογία, Ιατρική Σχολή, Εθνικό και Καποδιστριακό Πανεπιστήμιο Αθηνών (ΕΚΠΑ)

Περίληψη

Η μελέτη της θνησιμότητας αποτελεί μια εκ των βάσεων για την εκτίμηση του μελλοντικού μεγέθους ενός πληθυσμού και την επακόλουθη διαμόρφωση της πολιτικής, κοινωνικής και οικονομικής ανάπτυξης μιας χώρας. Η παρούσα ανακοίνωση προσεγγίζει το βιολογικό φαινόμενο του θανάτου μέσω της μελέτης των παραγόντων που επηρέασαν την εξέλιξη του προσδόκιμου ζωής στη χώρα μας την περίοδο 1900-2015. Στη μελέτη χρησιμοποιήθηκε ένα διευρυμένο φάσμα πηγών όπως, οι Ελληνικές στατιστικές αιτιών θανάτων του Μεσοπολέμου, οι νεότερες πηγές της Ελληνικής Στατιστικής Αρχής, οι ληξιαρχικές πράξεις θανάτων 50 Δήμων της χώρας, αλλά και δεδομένα της Eurostat, της W.H.O. Mortality Database και της European Health Life Expectancy Information System (EHLEIS). Τα στοιχεία είναι συντριπτικά υπέρ της αναμφισβήτητης σταδιακής αύξησης της μέσης διάρκειας ζωής των Ελλήνων (1900: 36 έτη, 1930: 45, 1960: 65, 2000: 78). Σύμφωνα με τον W.H.O., για το έτος 2015, είχε υπολογισθεί ότι στην Ελλάδα το προσδόκιμο ζωής κατά τη γέννηση έφθανε τα 81 έτη, τη στιγμή που ο μέσος όρος του προσδόκιμου ζωής του παγκόσμιου πληθυσμού υπολογίστηκε στα 71,4 έτη.

Όμως, από τη μελέτη μιας σειράς ιστορικών και κοινωνικο-οικονομικών παραγόντων που επέδρασαν διαχρονικά στην υγεία του Ελληνικού πληθυσμού, αναδύθηκε το ερώτημα για το τι ακριβώς αποτυπώνουν τα μοντέλα αναφορικά με τη ζωή και το θάνατο. Οι κοινωνικο-οικονομικές διαφορές ανάμεσα στους κατοίκους των γεωγραφικών διαμερισμάτων της χώρας, όπως αυτές διαμορφώθηκαν στο

¹ 29-4-2017 18:00-19:30 Συνεδρία: *Σ8 Γλυκιά η ζωή κι ο θάνατος μαυρίλα*. Ομιλία 3η: [YouTube=tEbw-UVueOE](https://www.youtube.com/watch?v=tEbw-UVueOE) 16:22. Άρθρο: υποβολή 29-4-2017· αποδοχή 23-1-2023· κρίση από ομότεχνους (peer review) όχι. Αν οι **σύνδικοι** στην κορυφή αυτής της σελίδας δεν λειτουργούν: > ΠΡΑΚΤΙΚΑ: σελίδα 21: υποσημείωση 6.

Πώς να **αναφέρετε** αυτό το άρθρο: Τσιάμης Κ. «Πότε "αναμένεται" να πεθάνουμε; Μελέτη παραγόντων που επηρέασαν το προσδόκιμο ζωής στην Ελλάδα: 1900-2015». Στο: *Πότε Πρέπει να Πεθαίνουμε; (ΠΠΠ). Πρακτικά 1ου Διεπιστημονικού Συμποσίου, Πανεπιστήμιο Ιωαννίνων, 28-30 Απριλίου 2017. ISBN 978-960-233-288-7*. Εκδόσεις Πανεπιστημίου Ιωαννίνων, αποθετήριο Ολυμπιάς. 7 Απριλίου 2024. Άρθρο Σ83: σς 3. <https://olympias.lib.uoi.gr/jspui/handle/123456789/33205>. & [http://dx.doi.org/10.26268/heal.uoi.12960](https://doi.org/10.26268/heal.uoi.12960).

² Ιατρός-Κυτταρολόγος, Ιστορικός Ιατρικής, Διδάκτορας Εργαστηρίου Υγιεινής, Επιδημιολογίας και Ιατρικής Στατιστικής, Ιατρικής Σχολής, ΕΚΠΑ. Πανεπιστημιακός Υπότροφος Εργαστηρίου Μικροβιολογίας Ιατρικής Σχολής, ΕΚΠΑ. Συμμετοχή σε διδασκαλία και επιστημονικές επιτροπές μεταπτυχιακών προγραμμάτων («Διεθνής Ιατρική-Διαχείριση Κρίσεων Υγείας», Ιατρική Σχολή, ΕΚΠΑ. «Μοριακή Ιατρική Βιοπαθολογία-Μικροβιολογία», Ιατρική Σχολή, ΕΚΠΑ. «Ιστορική Δημογραφία», Τμήμα Ιστορίας, Ιόνιο Πανεπιστήμιο Κέρκυρας) και προπτυχιακών σπουδών (Ιστορία Ιατρικής, Ιατρική Σχολή, ΕΚΠΑ). Επιστημονικός Συνεργάτης Εργαστηρίου Ιστορίας της Ιατρικής, Ιατρική Σχολή, ΕΚΠΑ. Μέλος της Συντονιστικής Επιτροπής του International Quarantine Studies Network, Mediterranean Institute, University of Malta. ktsiamis@uth.gr.

πέραςμα των δεκαετιών μέσω της εσωτερικής μετανάστευσης ή της μετατόπισης του επαγγελματικού προσανατολισμού, αποδεικνύονται βαρύνουσας σημασίας. Επιπλέον, η σταδιακή μετατόπιση του νοσολογικού φάσματος από τα λοιμώδη προς τα καρδιαγγειακά νοσήματα και τα νεοπλάσματα, αναδεικνύει επίσης το σημαντικό ρόλο των παραγόντων που σχετίζονται με την ποιότητα ζωής και το βαθμό χρήσης των μέσων πρόληψης και θεραπείας. Η ηλικία θανάτου είναι ένα εξατομικευμένο μέγεθος που επηρεάζεται από ένα πολυπαραγοντικό πλαίσιο. Εντούτοις, φαίνεται ότι οι συλλογικές κοινωνικο-οικονομικές επιλογές επηρεάζουν σε μεγάλο βαθμό το πότε «αναμένεται» να πεθάνει ένα άτομο.

Λέξεις-κλειδιά: *πότε αναμένεται να πεθάνουμε, θνησιμότητα στην Ελλάδα, προσδόκιμο ζωής, κοινωνικο-οικονομικοί παράγοντες θανάτου, εσωτερική μετανάστευση, αιτία θανάτου, ηλικία θανάτου, λοιμώδη νοσήματα, καρδιαγγειακά νοσήματα, νεοπλάσματα, αναμενόμενη διάρκεια ζωής, μέση διάρκεια ζωής, ώριμος θάνατος, ανώριμος θάνατος, μεθώριμος θάνατος, πρόωρος θάνατος, θάνατος πριν την ώρα του, θάνατος στην ώρα του, θάνατος μετά την ώρα του, μετάωρος θάνατος, αθανασία, ευθανασία, ιατρικά υποβοηθούμενη ευθανασία, δυσθανασία, προθανασία, μεταθανασία, μεταθανάτια μακροζωία, πότε πρέπει να πεθαίνουμε, ΠΠΠ, πότε οφείλομε να πεθαίνουμε, ΠΟΠ, πώς πρέπει να πεθαίνουμε, ΠώΠΠ, πού πρέπει να πεθαίνουμε, ΠύΠΠ, με ποιον δίπλα μας πρέπει να πεθαίνουμε, ΠνΠΠ, από ποια αιτία πρέπει να πεθαίνουμε, ΠάΠΠ, γιατί πρέπει να πεθαίνουμε; ΓΠΠ.*

When are we "expected" to die? Study of factors that affected life expectancy in Greece: 1900-2015³

Konstantinos Tsiamis⁴

Microbiology Laboratory, School of Medicine, National and Kapodistrian University of Athens (EKPA)

Abstract

The study of mortality is one of the bases for estimating the future size of a population and the subsequent shaping of the political, social, and economic development of a country. This announcement approaches the biological phenomenon of death through the study of the factors that influenced the evolution of life expectancy in our country in the period 1900-2015. The study used a wide range of sources such as the Greek statistics of causes of death between the wars, the new sources of the Greek Statistical Authority, the death records of 50 Municipalities of the country, as well as data from Eurostat, the W.H.O. Mortality and European Health Life Expectancy Information System (EHLEIS) database. The evidence is overwhelmingly in favor of the undeniable gradual increase in the average life expectancy of Greeks (1900: 36 years, 1930: 45, 1960: 65, 2000: 78). According to W.H.O., for the year 2015, it was estimated that in Greece the life expectancy at birth reached 81 years, while the average life expectancy of the

³ 29-4-2017 18:00-19:30 Session: *S8 Sweet the life and blackness the death*. **Speech 3:** [YouTube=tEbw-UVueOE](#) 16:22. **Paper:** submitted 29 Apr 2017· accepted 23 Jan 2023· no peer reviewed. If the **links** at the top of the first page do not work: > Top of the 1st page: PROCEEDINGS: page 22: footnote 10.

Cite this article: Tsiamis K. «When are we "expected" to die? Study of factors that affected life expectancy in Greece: 1900-2015». In: «*When Should We Die? (WnSWD). Proceedings of the 1st Interdisciplinary Symposium. University of Ioannina, Greece, April 28-30, 2017. ISBN 978-960-233-288-7*». University of Ioannina Publications, Olympias repository. April 7, 2024. Paper S83: ps 3. <https://olympias.lib.uoi.gr/jspui/handle/123456789/33205>, <http://dx.doi.org/10.26268/heal.uoi.12960>.

⁴ Physician, Cytologist. PhD, Laboratory of Hygiene, Epidemiology and Medical Statistics, School of Medicine, EKPA. University Scholar of the Microbiology Laboratory of the School of Medicine, EKPA. Participation in teaching and scientific committees of postgraduate programs ("International Medicine-Health Crisis Management", School of Medicine, EKPA. "Molecular Medical Biopathology-Microbiology", School of Medicine, EKPA. "Historical Demography", Department of History, Ionian University of Corfu) and undergraduate studies (History of Medicine, School of Medicine, EKPA). Member of the Coordinating Committee of the International Quarantine Studies Network, Mediterranean Institute, University of Malta. Current position: Assistant Professor, Department of Public and One Health, School of Health Sciences, University of Thessaly, ksiamis@uth.gr.

world population was calculated at 71.4 years. However, from the study of a series of historical and socio-economic factors that have influenced the health of the Greek population over time, the question emerged as to what exactly the models capture regarding life and death. The socio-economic differences between the inhabitants of the geographical divisions of the country, as they have been formed over the decades through internal migration or the shift of professional orientation, prove to be of great importance. In addition, the gradual shift of the disease spectrum from infectious to cardiovascular diseases and neoplasms also highlights the important role of factors related to quality of life and the degree of use of treatment and care. Age at death is an individualized measure influenced by a multifactorial context. However, it appears that collective socioeconomic choices greatly influence when a person is "expected" to die.

Keywords: *when are we expected to die, mortality in Greece, life expectancy, socio-economic factors of death, internal migration and death, cause of death, age of death, infectious diseases, cardiovascular diseases, neoplasms, end of life, dying with dignity, good death, mature death, premature death, postmature death, immortality, efithanassia, euthanasia, medically assisted euthanasia, dysthanassia, medically assisted dysthanassia, prothanassia, metathanassia, posthumous longevity, when should we die, WnSWD, when must we die, WnMWD, how should we die, HSWD, where should we die, WrSWD, whom should we die with, WmSWD, what cause should we die from, WtCSWD, why must we die, WyMWD,.*